

Landskap: Skåne Upptecknat av: Annelde Lonesson
 Härad: Frestå Adress: Sävinge
 Socken: Sävinge Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör		1.	2.	3.
Julgranen	"			
Granens bekädset	"		4	
Julstjärna	"		5	
Ljus hållare	"		5	
Prydnader	"		6	
Dans kring granen	"		7	
Julgranslundring	"		7	
Små granar	"		8	
Juldräde	"		9	

ett anskaffa några fotografier av julgran, är nog en ren tillfällighet, för så långt tillbaka var fotografiering i hemmen mer oälsynt ådminstrone här. En kamera var ju visst ju bara ingen vad de var, och här fanns nog ingen håller. Men skulle jag upprära något skall jag skicka det. Jag skall försöka besvara frågorna så noggrant som möjligt. Den allra första granen är livligt i mitt minne.

Det är för omkring 50 år sen, jag var bara liten. Vi hade aldrig äjlsgran, vi hade julbarna. Men det var till grannens, det var bara som ordst. var. Vi finge som hade gran. När vi glötte fick se en gran var det en stor upplevelse, vilket när granen var tänd.

Det var en juleften, mer var där mere i Bromälla och bjälte till, så på eftermiddagen skulle hon och min annan kläda granen, så i skymningen skulle vi gå dit. Då var där tänd en strålande glädje för oss. Där var äjlske, vi var röda, där skulle vara stjälkar på dem så vi kunde bindas om en gran så vi hängde. Så julgäbba hängde tätt och många ljus. En gran stjärna i toppen. Jag tror visst där var prapperskonfekt också. Så glidde över hela granen. Den stod på en kloss, som fot. Den var nog 2 aln. hög eller kanske något mer.

Med granar tror jag ej var bruket för än i mitten av 80-talet. I min barndom var de ju endast de bättre, eller förmögare som hade belädd gran.

Jag minns de gamle kalla granen för julträ, belädd julträ.

De som köpte julgran ville ju helst ha den grant väsen. Den skulle ha raka grenar, något styva så de inte böjde sig för ljusen eller de som hängdes i. Så skulle den ha hög topp. Den skulle vara yvig nere i botten, de nedersta grenarna skulle vara lika stora så granen var jämn i omkrets en.

Fina gröna barr, inga torra. Den skulle inte vara alltför färb, utan att glitret och ljusen lyade i jinan hela granen. Men inte så, som uttvar (rafted). De som sålde graner fick ju hugga dem dagen före julafkon så de kom i väg med dem på föremiddan julafkonsdagen. Vid Fulltofta har varit grane så där har sålts till Hörby. De var ju granna granar som herrskapen skulle ha. Så kunde där ju vara någon färb, misshildad de kunde ju någon få för lite eller inte. Men de har, ätminstone på senare tid, varit så att många har skildatit huggit granar på kronans. De brukar i så fall inte hugga den för än på julafkonsdagen. Granen skulle ju inte in för än på eftermiddan. Där omkring köpte de inte av någon, utan tillhandla sig av män som hade gran.

Foten var i många fall hur som helst. I di bättre hemmen var där ju
nog bra. Då var de ju en riktig fot som di skaffa män i di enkla hemmen om
di kom äser en gran så blev ju inte de så, som hos bättre folk.

Om nu granen var hög kunde inte foten vara hög för rummen var ju inte så
hög för i tiden. Var de en mindre gran kunde foten nog vara något hög.

De var i bland en trähdess, fjelk brädebid, de fick vara något som låg säkert.

Men även så togs en onjälkegratt, då spetsades granen så där sattes ned i gratten.

Där är ju i di flöde grattarne ett hål i, som handtag. Även en vanlig gratt togs.

De var ju i di enkla hemmen en sådan fot stod säkert.

Men så fanns små granar, berdegranar, i små stuger hade di sådana.

Di kunde ställas i ett krus, eller en liten sprann. När kruset så de höll
vattnen var där vattnen i, annars stoppades mossen i kring. Först packades
jord så mossen överst om inte granarne gick ner till kanten. I kruset eller
sprannen kläddes med gramt gräppor.

För di något större granarna togs även en låda som vändes upp och ner så togs
ett hål i botten. Om inte granarne däljde foten så kläddes den med gräppor.
Där var ju gamla allmogemåttare, di kunde ju måla granarna fätker men de var ju enkla.

Granens klädsel blev ju mäst efter råd. Di som hade stora granar gick ju mycket till att hänga på. De har alltid varit bruk med äpple, de skulle vara helst röda. Di hängdes ju i di största grenarna. I julveckan kom ju alltid här kageherstimen, hon hade julgäbba å boka å grisar, di var av nån sorts sockerdeg. Di var granna, di fick hon åtgång med. Sådana hängdes i, ett äpple och en gäbbe eller gris om väselande. En tråd bandt om gäbben, så om en gren. Sen börja di med små keso som hängdes i. Men de fick di ju till Hösby efter. Markeskonfekt, sådana som di köpte med fransat papper om, 2 öres, hängdes mycket i.

När di kom över ett grannt papper gömdes de till granen. Av papper gjordes mycket, s. k. salttekar, av papper gjordes å hängdes tätt. Di köpte karamellpapper, som di förfärdiga mycket av. Salttekar, en fyrkant av papper klippades, så viktes alla fyra hörnerna i hörn, sen vändes, och viktes i sin alla fyra så togs med fyra fingrar upp hörnerna. Di voro mycket trötta av färgat papper.

Senare blev här tunnare nitkespapper som klippades långa remser som veckas hårt så ble di krusade, där hängdes sådana veckade remser på grenarna, även fransada, om vartannat. De voro i ljusa färger som glimma mot ljusen. Papperskorgar hängdes även i. Sen hängdes glitter över hela granen. Di som hade gjort korgar och salttekar, eller klippat ut gubbar, så gömdes de år från år.

Även hembakade kringlor hängdes i granen, och mandelkransar.

Julstjärna, var ju säkert där skulle vara i tojnen. I granar som stod på golvet kunde inte vara ljus i tojnen, men i små granar var ljus i tojnen. Stjärnan var beljygt av karamellpapper, gulbronspapper var inne i. Stjärnan var av två stjärnor, en större ytterst, så en något mindre inne i. Den minsta inne i var av gullt. Stjärnan fästes på överska tojnen, så sattes ljus på de grenarne nedanför i kring, då lykte stjärnan vackert. Jag minns även att de hade änglar som hängdes i granen. De voro av papper, då fästes de på de yttersta grenarne, de voro ju lätta så de kunde ju fästas allra ytterst på grenen. Detta var ju av äldre tid, men något senare köptes prydnader som flaggor och andra saker, det är ju ännu.

Något senare, omkring 40 år sen börja de med bomull som klädsel. Jag minns när de tala om att man hade gran som endast var bomull och ljus, samt glitter över allt. Det skulle vara så fint, vi undra ju hur de gick till att kläda med bomull. Den första gången jag såg en sådan gran var här i kyrkan, där var två granar klädda med bomull och ljus, men där var ju ej glitter. Sen fick man ju se det fler gånger. Ljushållare, fanns ju inga så som nu. En ståttråd, så lång som en fingers längd togs, så visade den oft gran gånger om ljuset nere vid, men så att där blev ett par ändar av ståttråden, den böjdes om en gren. Det var alltså de svåraste med ljusen. Ett annat sätt var, knappmätars knepis huvudet av så stacks udden i en gren, så sattes ljuset ovanpå.

Skulle di göra en del nya gränsläder, som skjärmer, korgar, seltokar och dylikt, då brukar di göra vid de när kvätt innan. Annars så fick di börja på eftermiddag att kläda granen. På många ställen klädde granen lilljulaften då var ju alla samlade, och då gick de muntert. Där som var ungdom gjorde di ju vid granen, annars fick mor också dela vid. När ungdomen dela vid det alla, så hade pojkarne på sin lott med att fästa ljusen. De var ju de värsta att få dem att stå. De hände till att di ramta, då gick hela härligheten av papper. Där fick vias hårt om grenarne med ståltråd, så om ljuset. De ble nästan bäst med tenapymåtar. Många pojkar visa en bra härdighet i att fästa på prydnader. När di hängde kakor och gubbar och allt sådant, då under skämt gick många av för tråden som bands om, då fick di smakebit. Sen di köpte prydnader, och allt som kunde förvaras, togs vara på år från år. Di kunde få vackra julskjärmer i köpa di förvarades värt, liksom ängla, och glittror. När di hade granen klädd, ville ungdomen gärna dansa kring den om där var plats. Där som bara var glödda så brukar di rymma undan så granen kom ut i stugan, så tog di i ring. När di då bara var dom själva, en tre eller fyra, ingen äldre hade tid eller lust att vara med, så räcker de ju inte kring granen. Men då togs ett par gäddastrå, eller limmaskaft som di höll i var sin ända i, de förstora ju ringen.

I mitt hem hade vi ju ingen gran, utan som nämnts karna. Men här omkring, di som hade gran var ju mäst di yngres. Di sa alltid, där som e ungt folk å glötta sett di ha gran. Då dansa di ju kring granen, särskilt julaften var de ju nybrommet. Där som var glötta, samlas andra glötta nån gång under julen, så fick di nyomna under så di kunde ha roligt kring granen. Då, kunde i bland gamla också deltaga. Där som var frängt gick de i bland inte bättre med teken en granen stod omkallt. Där som var gamla som var med, hädst gubbar som var osäkra gick de, ibland i ett visst var. Det var mest glötta som roa sig kring granen. Större ungdom tyckte där var för liten plats, män di deltog ändå vid de tillfälle då di var samlade. Sen knut varit var julen slut, då hade granen varit med vad den skulle. Då börja den bli torr, å skräpa ner. Då skulle den tändas så ljusen skulle brännas upp, sen jlockas den. De som kunde ätas, som äpple, keaker, och konfekt delas till di yngsta, di övriga prydnaderna lades i en låda. De var lika roligt för de yngsta som när granen kom in. Sen bars granen ut, di störste bar, så di andre i rad efter. Foten togs av, till nästa gran, de var en gammal sed att granen skulle ställas ute i en bakvärd för att se hur länge den höll innan den tärredes bort. Sattes den ned i jorden kunde den stå rätt länge.

Så fanns en sorts granar, som bör också beskrivas, och som i viss del finns ännu. De var de s.k. husmansgranar. I små husmans, och torparstugor som där alltid har varit många barn, och inte gott för att få gran. Även brist på plats för granen. Då var de ute och sökte upp en en, där skulle vara tät och pryddlig, riktigt grön. De som växt i närliggande skog var, och är ju grönast. Här har ju alltid varit gott om ene. En riktig grön en lofta ju skog i hela stugan. Den sattes i en kruka som kläd- des med papper. Så sattes ett ljus i stugan, där kunde ju inte gärna vara ljus vid idorna. I en en kunde gott vara ett stort ljus, de vara längre också. De var mest glöttor som utstygade den, men i många hem även de större tyckte de blev juligt med någon sorts julsträ. Den enen hängdes pappersremser och vad smått de hitta, hade de glitter ble de ju grannare. Där glöttor kom åt ene togs även små enar nästan bara som en gren, de sattes i flasker som halsen var av. Där som var några stycken glöttor hade de var sin sådan, där kunde stå en hel rad sådana på en bänk. De glöttorna roa sig och vara glada åt dem lika mycket som åt en stor gran. Kunde de inte hitta på något annat att hänga på de små, så fick de fått uppripcgarn, av något gammalt stichyll, de trädlarne blev ju krusade. De hängdes över, så lida papper. Men de såg egentligen grannat ut med en rad sådana små enar i var sin flasker. De som fick fått en liten gran i så pass storlek och klädde, ställdes på bordet, de var så vackert och lofta.

Julträd, något konstgjort julträd var ju på sätt och vis, och är en kvarleva av ännu. Jag minns ju gamla så, de o. så grannat må lid julträ, de e liksom lid höty-
elitt. Men de kunde bara bestå av tall eller gran. Di satte grenar i en kruka så de liknade ett träd, så sattes pappersblommar i. Många gamla hade enighetsblommar, då sattes sådana i överallt. Då ställdes de vid fönstret eller i när hörna. I di gamle stugorna togo det sig bra ut. Många gamla hade stora krukväxter, som myrten, eller andra. Jag minns hur di satte små röda pappersblommar i. Di stod i fönstret, det var vackert. Di tyckte jätta di hade granna julträ. Det är ju något kvar av den seden ännu, med furu i krukor och blommar i. Men det är ej så som de var i di gamle stugorna.

Enar vid dörrarna är ett bruk som alltid varit och fortsätter ännu.

De skulle vara lika höga jämna och fylliga. Di sattes julaftonsdagen, och stod hela julen. Men sen julen var slut togo di bort. Di skulle äminatone tagas innan hyndelsmässor, för sen gick fastan in.